

IŠIEŠKOJIMO IŠ BENDROSIOS NUOSAVYBĖS ypatumai

Giedrė ADOMAVIČIŪTĖ

Advokato padėjėja

Advokatų kontora „Budvytis, Čivilis ir partneriai“

Išiteisėjusio teismo sprendimo vykdymas yra neatsiejama teisės į teisminę gynybą dalis. Priverstinis vykdomojo dokumento dėl pinigų sumų išieškojimo, išduoto išiteisėjusio teismo sprendimo pagrindu, vykdymas susideda iš skolininko turto paieškos, skolininko turto arešto ir šio turto priverstinio realizavimo. Vykdydamas vykdomąjį dokumentą, antstolis išieško iš skolininkui nuosavybės teise priklausančio turto.

Nuotrauka iš asmeninio amonės archyvo

Civilinė apyvarta lemia, kad, išieškant iš skolininko fizinio asmens, išieškoma ne tik iš asmeninio skolininko turto, bet ir jo dalies *bendrojoje dalinėje nuosavybėje* bei *bendrojoje jungtinėje nuosavybėje*. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (CK) 4.89 str. 1 dalyje įtvirtintos nuostatos, kaip turi būti išieškoma iš bendraturčio turto pagal jo prievolę, lemia antstolio veiksmus išieškant. **Antstolis privalo konstatuoti, kad kito skolininko turto nėra ar jo neužtenka, kad būtų patenkinti**

kreditorių reikalavimai, o tada priima sprendimą nukreipti išieškojimą į skolininko turta, bendrą su kitais asmenimis.

IŠIEŠKOJIMAS IŠ BENDROSIOS DALINĖS NUOSAVYBĖS

Kadangi skolininko prievolė, pagal kurią išieškoma, yra asmeninė ir bendraturtis, nesvarbu, ar sutuoktinis, ar kitas asmuo, už jas neatsako, **areštavus bendrą turta, priverstinai išieškoti galima tik tada, kai nustatoma skolininko dalis bendrame turte.** Įgyvendinant šį principą, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (CPK) 667 str. 1 dalyje įtvirtinta, kad jeigu skolininkui priklausanti dalis nenustatyta, antstolis aprašo ir areštuoja bendrą turta bei pasiūlo išieškotojui, o prireikus ir bendrosios nuosavybės dalyviams kreiptis į teismą su prašymu dėl skolininko turto dalies, esančios bendra su kitais asmenimis nuosavybe, nustatymo¹. Būtina pažymėti, kad pagal šį straipsnį paduoto pareiškimo pagrindu turtas ne padalijamas, t. y. kai jis paskirstomas keliems asmenims, bet *individualizuojama skolininko turto dalis bendrojoje nuosavybėje*, iš kurios turi būti išieškoma. Vienareikšmė nuomonė dėl to, kaip nustatyta skoli-

« Antstolis privalo konstatuoti, kad kito skolininko turto nėra ar jo neužtenka, kad būtų patenkinti kreditorių reikalavimai, o tada priima sprendimą nukreipti išieškojimą į skolininko turta, bendrą su kitais asmenimis.

ninko dalis bendrojoje nuosavybėje gali būti išieškota, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (LAT) praktikoje išryškėjo maždaug tik nuo 2006 m., kai buvo suformuluota taisyklė, kad **išieškoti galima esant nustatytai tiek idealiajai, tiek realiajai daliai, nes CPK normos neįpareigoja būtinai nustatyti realiosios skolininkui priklausančio turto bendrojoje nuosavybėje dalies**². Tačiau šios dalys turi būti nustatytos taip, kad išieškoti būtų įmanoma, kitaip būtų negalima įvykdyti teismo sprendimo. Iki tol LAT laikėsi nuomonės, kad bendraturčio dalies nustatymas reiškia ne tik dalies nustatymą nuosavybės teisėje (idealią dalį), bet ir aiškiai apibrėžtos, jo idealiąją dalį atitinkančios realios dalies turte nustatymą, o tai reiškia būtinybę suformuoti ir individualiai apibrėžti daikto dalį, kurią būtų galima savarankiškai naudoti ir ku-

ri galėtų būti savarankiškas civilinės apyvartos objektas. LAT laikė, kad tai nustatyti privaloma prieš parduodant varžytynėse skolininko turta, nes negalima parduoti nesuformuotos ir individualiai neapibrėžtos daikto dalies, kitaip būtų pažeistos bendraturčio ar kitų asmenų teisės ir teisėti interesai³.

Nustatydamas nekilnojamojo daikto skolininko dalį, teismas kartu **nustato naudojimosi skolininkui priklausančia dalimi tvarka** (CPK 667 str. 3 d.). Šios normos paskirtis yra ta, kad skolininko ir kitų bendraturčių bendrosios nuosavybės teise valdomas, naudojamas ir disponuojamas nekilnojamas daiktas būtų parduodamas už kuo didesnę kainą – nustačius naudojimosi daiktu tvarka, nekilnojamas daiktas gali būti parduodamas brangiau. Sistemiskai aiškindamas šią nuostatą kartu su CK 4.80 str. 3 dalimi, LAT nurodė, kad šiomis normomis yra ginami išieškotojo interesai – skolininko dalis atidalijama taip, kad iš jos gali būti išieškota, t. y. patenkinti kreditoriaus reikalavimai⁴. Bet **jeigu skolininko, kaip bendrosios dalinės nuosavybės dalyvio, dalis, remiantis viešo registro duomenimis, yra žinoma, naudojimosi skolininkui priklausančia nekilnojamojo daikto dalimi tvarka pagal CPK 667 str. 2 dalį pateiktą iš-**

¹ Pažymėtina, kad šios normos pagrindu teismui teikiamas prašymas žyminiu mokesčiu neapmokestinamas, išskyrus jei teisme pareiškiamas ieškinytis dėl civilinės teisės, jei jis yra susijęs su turto, iš kurio išieškoma, priklausymu (LAT 2003 m. rugsėjo 9 d. konsultacija Nr. A3-87).

² LAT SCB 2007 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-542/2007; LAT SCB 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-448/2006.

³ LAT SCB 2003 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-140/2003; LAT SCB 2005 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-586/2005.

⁴ LAT SCB 2006 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-533/2006.

Akcija!

Žurnalo „Juristas“ 2009 metų prenumeratai taikoma
15 proc. nuolaida.

Daugiau informacijos – www.paciolis.lt.

ir apsaugoti sąžiningus trečiuosius asmenis, sudarančius sandorius su sutuoktiniais, nuo galimų ieškinių dėl sudarytų sandorių nugalinimo. Kol ši prezumpcija nepaneigta, vieno sutuoktinio iniciatyva įgyta prievolė bus laikoma bendra sutuoktinių prievole.

Prievolės vykdymas iš bendro sutuoktinių turto yra prievolės asmeniui nustatymas. Todėl tokios prievolės pobūdį ir **galimybę išieškoti iš bendro sutuoktinių turto nustato tik teismas, antstolis tokios teisės neturi ir negali priimti patvarkymo dėl skolos išieškojimo iš bendro turto.** Tačiau CPK 589 ir 593 straipsniai įpareigoja antstolį kreiptis į teismą dėl prievolės pobūdžio išaiškinimo. Antstoliui pažeidus šią pareigą ir nepagrįstai išieškojus skolą iš bendro turto, atsiranda teisinis pagrindas naikinti tokį antstolio patvarkymą vieno iš sutuoktinio prašymu. Priėmęs sprendimą dėl antstolio veiksmų teisėtumo, teismas kartu turi paaiškinti prievolės pobūdį. Taigi išieškojimą iš skirtingo teisinio režimo turto – iš sutuoktinio asmeninio turto, iš jo dalies bendrame sutuoktinių turte ar iš bendro sutuoktinių turto – lemia sutuoktinio skolininko prievolės pobūdis. **Tik nustačius, ar skolininko prievolė asmeninė, ar bendroji, galima nustatyti, kas yra atsakomybės subjektai pagal prievolę – vienas ar abu sutuoktiniai, atitinkamai ar bus išieškoma iš bendro turto, ar iš skolininko sutuoktinio dalies.** Sutuoktinių prievolių, kurios lai-

Esant solidariajai sutuoktinių prievolei, išieškoma iš bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės, todėl sutuoktinių, kaip solidarių skolininkų, dalys bendrojoje jungtinėje nuosavybėje pagal CPK 667 straipsnį nenustatomos.

komos bendromis, t. y. tokiomis, kurias įgyja abu sutuoktiniai dėl šeimos interesų, sąrašas pateiktas CK 3.109 str. 1 dalyje, t. y.:

- 1) prievolės, susijusios su turto, įsigyto sutuoktinių bendrojoje nuosavybėje, suvaržymais, buvusiais iki šio turto įsigijimo momento arba atsiradusiais po jo įsigijimo;
- 2) prievolės, susijusios su bendro turto tvarkymo išlaidomis;
- 3) prievolės, susijusios su šeimos namų ūkio išlaikymu;
- 4) prievolės, susijusios su teismo išlaidų atlyginimu, jeigu byla buvo susijusi su sutuoktinių bendru turto arba šeimos interesais;
- 5) prievolės, atsiradusios iš sandorių, sudarytų vieno sutuoktinio, kai yra kito sutuoktinio sutikimas, arba kito sutuoktinio vėliau patvirtintų, taip pat prievolės, atsiradusios iš sandorių, kuriems sudaryti kito sutuoktinio sutikimo nereikėjo,

jeigu jie buvo sudaryti šeimos interesais;

- 6) solidariosios sutuoktinių prievolės.

Esant solidariajai sutuoktinių prievolei, išieškoma iš bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės, todėl sutuoktinių, kaip solidarių skolininkų, dalys bendrojoje jungtinėje nuosavybėje pagal CPK 667 straipsnį nenustatomos⁶. Tačiau vien aplinkybė, kad vykdomajame dokumente kaip skolininkas nurodytas tik vienas iš sutuoktinių, dar nėra pakankamas pagrindas daryti išvadą, kad tai yra asmeninė sutuoktinio prievolė. Jeigu vykdomasis dokumentas yra vykdomasis raštas, išduotas teismo sprendimo, nuosprendžio, nutarimo, nutarties, teismo įsakymo pagrindu, kuriame kaip skolininkas nurodytas vienas iš sutuoktinių, taip pat už prievolės, atsiradusios už padarytus teisės pažeidimus, sutuoktinis skolininkas atsako savo asmeniniu turto ir turima turto dalimi bendrojoje jungtinėje nuosavybėje.

Pažymėtina, kad praktikoje dažnai iškyla problemų, kai sutuoktiniai nenutraukę santuokos ir nepasidaliję turto gyvena atskirai, atskirai prisiima teises bei pareigas, susijusias su civiline teisine apyvarta. Pagal CK 3.87 straipsnyje įtvirtintą prezumpciją turtas, sutuoktinių įgytas po santuokos sudarymo, laikomas jų bendrąja jungtine nuosavybe, dėl to, net sutuoktiniams gyvenant atskirai, yra reali grėsmė, kad, esant vieno iš sutuoktinių prievolei, skola gali bū-

⁶ LAT SCB 2005 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-484/2005; LAT SCB 2006 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-35/2006; LAT SCB 2006 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-423/2006; LAT SCB 2006 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-314/2006.

ti išieškoma ir iš kito sutuoktinio turto. Tokiu atveju kitam sutuoktiniui išlieka pareiga paneigti šią prezumpciją arba sutuoktiniams nusistatyti kitokį turto teisinį režimą tarpusavio sutartimis (CK 3.101–3.108 str.)⁷.

Ilgą laiką nebuvo bylų, kai iš bendrosios jungtinės nuosavybės išieškoma nusikaltimu padaryta žala (CPK 666 str. 2 d.). Jų atsiradus, LAT pradėjo formuoti praktiką dėl sutuoktinių lygių dalių principo nesilaikymo, remiantis vieno iš sutuoktinių nusikalstamu būdu gautų lėšų bendrajai jungtinei nuosavybei įgyti faktų. Jeigu kaip sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė yra įgyjamas turtas už nusikalstamu būdu gautas lėšas, teismas gali nesilaikyti lygių dalių principo, įtvirtinto CK 3.117 straipsnyje.⁸ Tačiau kad būtų išieškoma iš turto, įgyto už nusikalstamu būdu gautas lėšas, turi būti nustatytas tam tikras faktas, t. y. byloje **turi būti ištirta, ar nusikalstamu būdu gautos lėšos buvo panaudotos įsigyti turtui, iš kurio prašoma išieškoti.** Tik nustačius šį faktą gali būti išieškoma iš turto, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė ir kuris skolininko igytas iš nusikalstamu būdu gautų lėšų, nepaisant to, kad pats žalos padarymas yra asmeninė skolininko prievolė.

Nagrinėjant procesinius sutuoktinių dalyvavimo byloje išieškant iš bendro turto klausimus pažymėtina, kad kai civilinė atsakomybė pagal prievolės prigimtį tenka abiem sutuoktiniams kaip

solidariesiems skolininkams ir prievolės vykdomos iš bendro sutuoktinių turto, šios prievolės išieškojimo teismo procese turi dalyvauti abu sutuoktiniai, į bylą CPK 43 str. 1 d. 1 punkto ir CK 3.109 str. 1 dalies pagrindu turi būti traukiami kaip bendraatsakoviai tie asmenys, iš kurių turto pagal prievolės prigimtį gali būti išieškoma⁹. Bet jeigu šios kategorijos byloje dalyvauja tik vienas iš sutuoktinių, teismas, atsižvelgdamas į dispozityvumo principą,

neturi teisės traukti į procesą kito sutuoktinio savo iniciatyva. Nustatęs įstatyminių atsakovų (sutuoktinių) bendrininkavimą, teismas turi pasiūlyti ieškovui įtraukti į procesą ir kitą sutuoktinį kaip bendraatsakovį. Tačiau jo nedalyvavimas byloje nėra teisinis pagrindas pripažinti sprendimą negaliojančiu, kai yra absoliutus negaliojimo pagrindas, t. y. kai priimamas sprendimas dėl neįtrauktų į bylą asmenų teisių ir pareigų.

SIC!

Išieškoti iš skolininko turto, esančio bendrojoje su kitais asmenimis nuosavybėje, galima tik antstoliui nustačius, kad kito turto, iš kurio būtų galima išieškoti, nėra ir tik teisiniu būdu pagal išieškotojo ar bendrosios nuosavybės dalių turėtojų prašymą nustačius skolininkui priklausančios nuosavybės idealiąją arba realiąją dalį bendrojoje nuosavybėje. Norint padėti skolininkui padengti kuo didesnę jo skolos dalį, išieškant iš bendrosios dalinės nuosavybės nekilnojamame daikte kartu nustatoma naudojimosi šia dalimi tvarka.

Išieškojimo iš bendrosios sutuoktinių nuosavybės ypatumus lemia prievolės, kurios pagrindu atsirado sutuoktinio skola, pobūdis. Jeigu teismo sprendime nustatyta, kad prievolė atsirado pagal asmeninę sutuoktinio prievolę, išieškoma tik iš CPK 667 straipsnyje įtvirtinta tvarka nustatytos sutuoktinio dalies bendrojoje nuosavybėje. Teismui nustačius, kad yra solidarioji prievolė, sutuoktinių skolininkų dalys nenustatomos ir skola išieškoma iš viso bendro sutuoktinių turto.

⁷ LAPt 2008 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-132/2008.

⁸ LAPt 2005 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-353/2005.

⁹ LAT SCB 2008 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-149/2008.